

Literalitate și Literaritate în scrierile teologului cărturar Nicolae Colan

Stilul scrierilor religioase ale Mitropolitului Nicolae Colan

Mitropolitul Nicolae Colan a făcut din scris – așa cum spune unul din discipolii săi, pr. Ilarion Felea, „o vie plăcere, o datorie și o necesitate; o plăcere fiindcă simțea în el obligația morală de a-și pune talenții în serviciul aproapelui; necesitate fiindcă a scris din prisosința inimii”¹. Totodată această muncă de condei a făcut din el un veritabil profesor teolog și cărturar. A încerca să explici, să analizezi sau să comentezi operele „literare sacre” ale lui Nicolae Colan, fără să stăpânești bine acest teritoriu de specialitate mi s-ar părea un adevărat sacrilegiu, motiv pentru care, în rândurile următoare mă voi limita în a scoate în evidență unele dintre valențele stilului scrierilor religioase ale înaltului ierarh bisericesc.

Una din lucrările de pe tărâmul Studiului Noului Testament care evidențiază stilul teologului-cărturar Nicolae Colan îl reprezintă lucrarea „Sf. Pavel către Filimon. Creștinismul și sclavia” (Sibiu, p. 34). În această lucrare exegetică, autorul tratează una dintre cele mai triste probleme ale epocii primare a creștinismului, sclavia, prin tălmăcirea Epistolei Sf. Apostol Pavel către Filimon. Explicarea acestei epistole este făcută într-un ales stil literar, curgător și fermecător. Autorul îi acordă un caracter inedit prin faptul că încearcă o reconstituire evocatoare a întâlnirii sclavului Onisim cu Sf. Apostol Pavel la Roma. Această descriere în care este prezentată întâlnirea la Roma dintre Pavel și sclavul fugit, Onisim, este relevantă pentru măiestria literară a autorului, cât și pentru stilul scrierilor sale: „într-una din zile, iscoditorii ochi ai lui Pavel se opriră asupra unui oaspete nou al casei sale și a lui Dumnezeu. Figura-i era cunoscută. Îl mai văzuse undeva demult. Își aducea aminte ca prin vis că-l mai întâlnise undeva, în tovărășia unui prieten din îndepărtatele meleaguri ale Răsăritului. Dar amintirea nu-l slujea destul și nu putu lămuri împrejurările în care-l văzuse; nici numele nu i-l putu ghici.

Privirea lui blândă și iscoditoare însă nu

slăbi deloc pe noul oaspete. În casă erau mulți din cei ce veneau să-și ia merinde sufletească de la Pavel. Noul ucenic sta retras mai la o parte, ascultând supus cuvintele de mângâiere și de îndemn ale învățătorului și rugile în psalmi cântați de toată adunarea. Ceasurile erau înaintate și ucenicii trebuiau să plece pe la treburile lor. Înviforați și plini de nădejde își îndreaptă pașii spre ieșire. Numai noul oaspete nu se-dura să iasă. Zăbovind în urma celorlalți, se apropie de Pavel cu sfială și smerenia pe care ți-o inspiră totdeauna o taină mare; și vai, ce taină mare-i frământa inima lui Onisim! Căci el era: Onisim, robul lui Filomon din Colose. Apostolul își aduce aminte de acest nenorocit la care, desigur, nu se mai gândise de multă vreme. Privirea sa îl îmbrățișă mirată, dar cu atâta bunătate părintească, încât „fugarul” prinse a grăi cu îndrăzneală și a se spovedi cu toată încrederea pe care i-o strecurase în suflet privirea, ca din altă lume, a lui Pavel” – „Viu din Colose intrasem în păcat: furasem de la stăpânul meu parale și pietre scumpe. Le-am risipit și temându-mă de strășnicia pedepsei ce măștepta”²(...)

Un alt fragment edificator pentru modurile de expunere folosite este:

„Și casa pleoștită, în care soarele cu greu putea pătrunde, se făcu astfel adăpostul luminii cele negărite, care ca un râu de viață, izvora curată și puternică în gândurile sale, să fie o nouă peșteră din Vifleem, la care să se pogoare „cei insetați după dreptate” și piața unghiulară a Bisericii lui Hristos din metropola lumii romane”³.

Textul este narativ, dezvăluie plasarea în timp și spațiu a întâmplării. Locul acțiunii este „casa pleoștită” din „metropola lumii romane”, iar timpul îl reprezintă perioada „captivității a Apostolului Pavel la Roma”. Fragmentele de text prezintă și personajele întâmplării: Ap. Pavel și Onisim. Sunt folosite ca moduri de expunere narațiunea și descrierea, verbele fiind folosite atât la timpul prezent, cât și la timpul trecut, în special la persoana a treia singular: aduse, gândise, strecurase, văzuse, întâlnise etc., dar și la persoana I: furasem, am risipit, temându-mă

etc. Pornind de la aceste considerente putem afirma că: Desfășurarea narațiunii la persoana a III-a obiectivizează planul semantic al textului implicând atât scriitorul și cititorul în aparent aceeași activitate de asistare discretă la „*curgerea textului*”, spre finalul fragmentului interferează narațiunea la persoana I, în planul semantic al persoanei a III-a se „*dizolvă*” și persoana I, a emițătorului-scriitor, astfel că, întâmplarea nu stă numai sub semnul verosimilului sau imaginarului, ci mai ales sub cel al dezvoltării unor semnificații simbolice. Prezentul narativ; timpul narării (enunțării) se suprapune peste timpul narațiunii (textului), iar timpul lecturii se sincronizează cu amândouă în desfășurarea procesului de comunicare estetică. Toate acestea trezesc în cititor „*emoții puternice*” și îl îndeamnă spre reflecție. Stilul scrierii este clar, cu o înălțuire logică aproape perfectă, punând în evidență și latura psiho-emoțională a personajelor, conținutul ideilor este accesibil, autorul folosind cele mai potrivite cuvinte pentru exprimarea ideilor și transmiterea mesajului, cuvinte simple, fără neologisme, cuvinte extrase parcă din graiul popular „*viu din Colose*”, furasem, intrasem, parale, nu-și putu, Vifleem. Construcția sintactică este riguroasă și corectă din punct de vedere gramatical, predomină enunțurile enunțative și exclamative, mărindu-se astfel funcția poetică, dar mai ales, funcția referențială a textului. Autorul utilizează mai multe mijloace stilistice pentru a reda atât atmosfera (descrierea spațiului întâmplării) cât și emoția (semnificația activității Apostolului Pavel și căința lui Onisim), care va deveni „*frate întru Hristos*”. Epitetele sunt numeroase „*iscoditorii ochi*”, „*bunătate părintească*”. Ele redau un portret moral al Apostolului Pavel, de propovăduitor al Învățăturii lui Hristos, care prin calitățile și harul său îl fac pe „*fugar*” să se spovedească.

Comparația „*Își aducea aminte ca prin vis*” sugerează ideea sensibilității, dar și misiunii Apostolului Pavel.

Metaforele „*să-și ia merinde sufletească*” și „*Privirea sa îl îmbrățișă mirată*”, „*adăpostul luminii cele negrăite*” și „*cei însetoșați după dreptate*”; redau într-un mod plastic, dar simplu, cu un grai frumos, faptul esențial. Casa lui Pavel și munca sa vor pune „*piatra*” Bisericii Creștine la Roma. Concentrat într-un limbaj suplu, grațios simplu, care merge la inima cititorului, are și o anumită libertate, o anumită topică subiectivă respectând însă cu strictețe normele gramaticale și ortografice,

lucru la care Mitropolitul Nicolae Colan ținea foarte mult, el fiind și filolog. Aceste fragmente sunt revelatoare pentru stilul calofil și naturaletăa limbii folosite, îmbinarea cuvântului simplu cu graiul „*îmbisericit*” dar și cu spiritul de analiză și cel critic, care emite judecăți de valoare, valențe ce se vor regăsi în partea a doua a lucrării „*Sfântul Pavel către Filimon, Creștinismul și sclavia*”, chiar în toate lucrările sale religioase.

Deși în linii generale, atributele stilului individual al Mitropolitului N. Colan se regăsesc și în *Pastoralele* sale, totuși apar și alte elemente semnificative ale interferenței dintre „*oral-scris*”, acestea dau noi nuanțe mesajului și a formelor de expresie și expunere a textului, fapt ce conduce la lărgirea paletelor stilistice în opera sacră a scriitorului teolog.

Pastoralele le trimitea preoților din cuprinsul eparhiei spre a fi citite în toate bisericile în cadrul Sfintei Liturghii cu ocazia celor două praznice împărătești: Nașterea și Învierea Mântuitorului⁴. Aceste pastorale sunt redactate într-un stil oratoric sintetic, cald și curgător, într-o limbă aleasă, exprimând idei profunde în termeni aleși, dar accesibili tuturor, așa încât mesajul lor pătrunde deopotrivă în sufletele deschise, atât ale celor care simt nevoia transmiterii mesajului evanghelic, într-un veșmânt cultural mai ales, cât și al celor mai modești din acest punct de vedere. În elaborarea lor, autorul respectă părțile structurale ale unui discurs: exodul – câștigarea bunăvoinței auditoriului (de obicei chiar formula de deschidere familiară a pastoraletor „*Iubiții mei fii sufletești*”) propozițiunea sau tema (Nașterea sau Învierea Domnului); diviziunea părților discursului: (cuprind teme sociale, politice, istorice, culturale) ideile principale, tratarea, argumentarea și încheierea, care se realizează cu o formulă unică și familiară „*Al vostru, a! tuturor, de tot binele voitor, Nicolae*” – Episcop sau arhiepiscop și mitropolit (în funcție de perioada scrierii pastoraletor). Pe lângă stilul oratoric, pastoraletor cuprind și varianta familiară conversației. Ea se caracterizează „*prin actualizarea procedeelelor stilistice în condițiile predominării funcției expresive, mai ales în ipostaza ei emoțională, uneori până la totala trecere în umbră a acțiunii referențiale*”⁵. Deși funcția expresivă predomină datorită construcției echilibrate, a limbajului folosit, pastoraletor ierarhului Nicolae Colan evită acest lucru. Sintetizând, putem arăta că de exemplu: Pastoraletor la Nașterea Domnului încep prin a

exprima bucuria adevărată și netrecătoare ce ne învăluie pe toți la această mare sărbătoare, pentru că adevărată și veșnică este iubirea lui Dumnezeu față de noi, izvorul acestei bucurii. Este o bucurie tainică ce „vine de dincolo de țăriile cerului și de dincolo de hotarele vremii”. Continuă apoi arătând motivul și scopul întrupării Domnului. Motivul întrupării este iubirea nemărginită a lui Dumnezeu față de lume, manifestată chiar și în starea de cădere a omului. Creat după chipul lui Dumnezeu, omul a fost zidit spre a se împărtăși de viața și iubirea lui. „Fără această mireasmă a Lui Hristos, pe care suntem chemați să o răspândim pretutindeni și în tot locul, lumea va rămâne ceea ce este încă în parte: o „vale a plângerii”, cu toate necazurile pe care le rodește păcatul”⁶. Astfel, într-un limbaj poetic ales, dar pe înțelesul tuturor, distinsul ierarh reușește să strecoare în sufletele ascultătorilor pastoralelor sale învățătura creștină profundă că adevărata și deplina libertate se dobândește numai într-o viață trăită în Duhul Său, care ne eliberează din orice robie. Stilul pastoralilor sale, ca și a tuturor predicilor sale se caracterizează printr-o limbă îngrijită, un vocabular ales, bogat și variat. Fără să altereze conținutul, figurile de stil împodobesc într-o frumoasă mantie textele, dând acestora expresivitate și elocvență. A reușit prin conținutul pastoralilor sale să satisfacă atât dimensiunea revelaționară a învățăturii, cât și cerința de claritate și frumos a ascultătorilor. Stilul clar, natural și precis al predicilor (pastoralilor) ierarhului Colan, cuprind numeroase metafore și comparații și chiar minunate asemănări. Învăluirea logică a expunerii înlătură prolixitatea și digresiunea, conferind acestora unitate și o exprimare de comun acord cu modul firesc de a gândi și a simți al sufletului omenesc. Ca moduri de expunere, folosește istorisirea (narațiunea) și descrierea creând multe imagini vizuale, ilustrative.

Prezentând credincioșilor starea de umilire a Mântuitorului, plecând de la textul Filipeni 2,8, folosește Istorisirea⁷:

„Sarcina pe care i-a dat-o Tatăl, a purtat-o cu ascultare desăvârșită de la naștere până la moarte. S-a smerit născându-se în iesle de dobitoace, în tovărășia mioarelor și a ciobanilor. S-a smerit crescând în micul Nazaret, din care lumea se învățăscă a crede că nu poate ieși nimic bun. S-a smerit înconjurându-se de ucenici fără știință de carte și vreo înaltă obârșie. S-a smerit stând la masă cu

păcătoșii. S-a smerit răbdând ocara jidovilor, toată batjocura lor și răstignirea pe cruce. Așa s-a smerit ca să șteargă păcatul intrat în lume prin trufie”⁸.

Ilustrând minunea Nașterii Domnului, folosește o frumoasă și atractivă descriere: „cu câtă smerenie se vor fi închinat păstorii adunați din preajma Betleemului în staulul în care s-a născut Mântuitorul. Cât de adânc se vor fi plecat nu numai cu trupul, ci și cu sufletul învățații magi care, venind din depărtatul Răsărit, și-au depus lângă leagănul Dumnezeiescului Prunc darurile aduse: aur, tămâie și smirnă! Și cât de măreț va fi răsunat umplând văzduhul cântarea îngerilor: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, și pe pământ pace între oameni, bunăvoință”⁹. Preocupat îndeaproape de studiul limbii, a căutat ca în pastoralele sale să folosească cuvintele de origine românească, evitând neologismele, considerând că „împestrețiază” limba și denaturează sensurile adânci pe care vrea să le exprime. Preferă și folosește cuvintele străbune pe care le consideră autentice în expresivitate și sensuri. Ex: obârșie, obște, glie, direcătorie, grai, nefățărît, dosărit etc.

În cuvântarea rostită la Academia Română în 3 iunie 1938, ierarhul îndeamnă stăruitor la însușirea unei vorbiri alese, zicând „Graiul poetic e un dar de la Dumnezeu, graiul limpede și corect e un rod al ostenelilor cărturărești. El poate fi învățat de la profesori și din cărți”¹⁰.

Pe lângă faptul că s-au bucurat de o mare popularitate prin naturalețea, claritatea și accesibilitatea lor, pastoralele ierarhului Colan, din punct de vedere stilistic, dețin o certă valoare literară și artistică.

Literaritatea în scrierile cu caracter laic ale teologului cărturar Nicolae Colan

Deși scrierile teologice sunt predominante în scrierile teologului cărturar Nicolae Colan, datorită preocupărilor și erudiției sale, putem vorbi și de o operă laică a înaltului ierarh, cele mai multe scrieri laice au fost publicate în diferite periodice, ele reprezintă „Publicistica lui Nicolae Colan”, orizontul tematic al acestor scrieri este complexă și diversă, ele cuprind teme: culturale, morale, economice, politice, sociale, educaționale etc. Desigur, publicistica lui Nicolae Colan cuprinde numeroase scrieri teologice (majoritatea), însă în aceste rânduri, voi încerca să prezint câteva elemente ale scrierilor sale „laice”. Abordarea sus-men-

ționată, pornește de la întrebarea: Publicistica poate fi considerată gen literar, cuprinde calități specifice unei opere literare? Evident, răspunsul la această întrebare este greu de dat; răspunsul, cu orice argumentație cuprins în el, nu poate fi decât unul subiectiv.

Mai ales că unii specialiști nu numai că îi contestă caracteristicile proprii, ci, chiar, existența. Primii consideră că nu dispune de trăsături specifice proprii, îl consideră o interferență a resurselor celorlalte stiluri, predominând unul sau altul în funcție de specia publicistică abordată. Alți specialiști, ca Ion Coteanu, încadrează stilul publicistic în cadrul stilului științific sau juridico-administrativ. Însă unii specialiști extind aria speciilor stilistice, susținând existența stilurilor politico-administrativ, a limbajului poetic, susținând existența stilului sportiv. Există și specialiști care consideră că, chiar datorită acestor atribute de abordare a unor arii vaste de teritorii, se formează caracteristicile proprii ce-l diferențiază de celelalte varietăți stilistice. Având o individualitate deosebită mai ales datorită formelor bogate și variate de expresie, ea se apropie cel mai mult de stilul beletristic. Unele specii ale genului publicistic sunt încadrate în cadrul așa-numitei „Literatură de masă” (de ex. foiletonistica)¹¹. Într-o definiție din 1921 a lui Roman Iakobson se spune: „Obiectul științei literare nu este literatura, ci literaritatea, adică ceea ce face dintr-o operă dată o operă literară”¹².

Literaritatea înseamnă, prin urmare, specific, trăsături caracteristice, diferență, totalitatea însușirilor care diferențiază textul artistic de celelalte tipuri de texte. Literaritatea îmbracă două aspecte: pe de-o parte, ea poate fi prezentă în orice fel de texte (inclusiv în cele științifice sau publicistice) care constituie un material potențial pentru literatură; pe de alta, ea poate fi identificată în textele literare ca atare sub forma procedeeleor, a structurilor specifice. Concepția asupra literarității e variabilă; ea se modifică de la o epocă la alta în funcție de stiluri, curente, mișcări. Astfel multe scrieri non-literare au devenit cu timpul specii literare (scrisoarea, jurnalul, telegrama, ex; ca modele narrative inedite la Caragiale). Postmoderniștii au integrat în operele lor citatele și autoreferențialitatea, deci prin analogie vorbind, multe dintre speciile stilului publicistic ar putea fi considerate specii literare moderne. Într-un studiu din 1924, intitulat „Faptul literar”, Iuri Tinianov (reprezentant

al Școlii Formale Ruse) constata: „Definirea literaturii poate fi finalizată numai în evoluție. Cu această ocazie vom descoperi că propriietățile literaturii care ni se par fundamentele, primare, se schimbă în continuu și nu caracterizează literatura ca atare. Așa ar fi noțiunea de estetic în sens de frumos. Se dovedește a fi o calitate trainică ceea ce ni se pare înțeles de la sine și anume, că literatura este o construcție verbală, înregistrată tocmai ca o construcție, cu alte cuvinte literatura este o construcție „lingvistică dinamică”¹³. Pornind de la aceste considerente voi evita să emit judecăți de valoare, mă voi mărgini în a prezenta elemente de literaritate în publicistica marelui ierarh. Probabil că cea mai importantă încercare literară dintre scrierile lui Nicolae Colan, o constituie opera autobiografică „Medalioane”, publicată la Cluj în 1940, în Colecția „Cărțile Vieții”. Această carte prezintă figuri ilustre ale Bisericii și ale neamului nostru: Andrei Șaguna, Nicolae Ivan ș.a.; despre Ortodoxie și Renașterea națională, familie și națiune, însă cele mai reprezentative fragmente din punctul de vedere a literarității „Medalioanelor” lui Nicolae Colan o reprezintă cele care descriu perioada de școală și cea a „Diktatului” de la Viena. Iată câteva pasaje sugestive în acest sens:

„Cea dintâi iarnă, din prima clasă liceală a trecut destul de bine și de repede. Se apropia sfârșitul anului școlar, când într-o zi de primăvară tata se înfățișă la direcțiune pentru a achita jumătate din taxa de întreținere în internat (de cealaltă jumătate eram scutit). După ce a stat de vorbă – destul de pendelete – cu directorul colegiului, interesându-se de purtarea mea, în pauză a coborât în curte, unde îl așteptam. M-a luat de mână și, după câțiva pași făcuți în tăcere, mi-a spus cu oarecare gravitate: Domnul director m-a asigurat că anul viitor n-o să am nici o cheltuială. Eu am izbucnit în plâns, parc-aș fi avut o tragică presimțire. Tata m-a înțeles și m-a mângâiat cu vorbele: Nu plânge, dragul tatii; tu știi că n-am copil de vânzare... Și de oi ști de bine c-o să trebuiască să-mi trag de la gură ultima bucătică de pâine și tot te duc la toamnă la gimnaziul românesc din Brașov! Spunând aceste vorbe își împinse căciula de pe-o parte a capului pe cealaltă, iar din traista de piele care-i atârna la șold a scos două mere aduse de acasă și mi le întinse învâluindu-mă într-o privire caldă, pe care n-o s-o uit niciodată. Din accastă clipă școala românească din Groaverii Brașovului a devenit a

doua mea casă părintească. Ea m-a înzestrat cu cea dintâi armură științifică pentru lupta vieții; ea mi-a aprins în inimă flacăra sfântă a iubirii de neam și ea mi-a adâncit în suflet credința ortodoxă, întru care fusesem crescut și până atunci de grija iubiților mei părinți. Ea mi-a tras hotărâtoarele linii ale stilului de viață creștinească și românească, pe care aveam să-l desăvârșesc în restul vieții mele. Iată neasemănat de prețioasa zestre sufletească, pe care am dus-o cu mine când am plecat de la liceul șagunian de sub Tâmpa Brașovului – și care am dus-o desigur, toți acei fii ai neamului cari au avut norocul să se adape la izvorul de lumină al acestui Ierusalim al culturii românești de dincoace de Carpați”¹⁴.

Rămas după Dictatul de la Viena în mijlocul „turmei” pe care o păstorea, fiind singurul ierarh ortodox român care a rămas în Transilvania de Nord ocupată, Nicolae Colan constata: „neamul nostru n-a umblat... nicio-dată... și capteze și să deznaționalizeze prin prigoane și silnicii pe fiii altor nații. N-a închis, n-a schingiuit, n-a tras pe roată și n-a ars pe rug pe nimeni pentru limba sau legea lui... câtă vreme neamul românesc a avut o soartă tocmai întoarsă în istoria sa: a fost prigonit până la moarte de alte nații pentru legea și limba lui. Poate de aceea și-a iubit așa mult aceste comori prețioase ale sufletului”.

Aceste două fragmente sunt elocvente pentru literaritatea și expresivitatea volumului cu caracter autobiografic „Medalioane”. Primul fragment te duce cu gândul la „Amintirile” lui Creangă, mai ales la fragmentul părăsirii satului, aici situația este inversă: dacă Nică din Amintiri, se luptă să rămână în satul natal, însă trebuie să facă voia mamei, și să plece la Socola, tristețea lui se transformă în final în ironie, acest demers al mamei sale îi va influența decisiv destinul. „Nică” din Medalioanele lui Colan, va reuși să-și înduplece tatăl să-l dă la gimnaziul românesc din Brașov, iar tristețea lui se transformă într-o bucurie nemărginită, decizia și în cazul său îi va marca decisiv destinul. Limbajul simplu și direct ascunde o finețe în alcătuirea propozițiilor și asigură chiar o melodicitate textului narativ, autorul folosește în demersul său atât o narațiune cu un registru stilistic variat, cât și descrierea tatălui său în mod direct prin gesturile și vorbele sale, chiar dacă folosește cuvinte simple, predominând oralitatea textului, creează imagini artistice, majoritatea enunțurilor sunt propoziții enunțative carac-

terul cuvintelor îmbină sensul conotativ cu cel demonstrativ creând simbol și emoție, folosind figuri de stil ca epite: „privire caldă”, „flacăra sfântă”, superlative expresive ca: „Iată neasemănat de prețioasa zestre sufletească” și nu în ultimul rând metaforele pline de mesaj simbolic și semnificații care arată admirația ierarhului față de tatăl său și față de Liceul ortodox „Andrei Șaguna” din Brașov: „Și de-oi știi bine c-o să trebuiască să-mi trag de la gură ultima bucățiță de pâine”, „Izvorul de lumină al acestui Ierusalim al culturii românești de dincoace de Carpați” – cum caracteriza Nicolae Colan liceul șagunian. Folosirea narațiunii la persoana I-a mărește subiectivismul textului, conferindu-i epicului din text chiar o aură de lirism.

Al doilea fragment transmite un lirism desăvârșit, deși textul este constatat și exclamativ, deplângând soarta nației cu mijloace expresive lirice, iar punctele de suspensie reflectă starea de tristețe (de pătimire) dar și de meditație, de contemplare a istoriei și suferințelor nației sale, finalul textului, chiar dacă este constatat, prin construcția sa exclamativă transmite bucurie și speranță, mesajul fiind acela: suferința mărește credința pentru valori și spirit național: „Poate de aceea și-a și iubit așa de mult aceste comori prețioase ale sufletului”. Această frază concentrează în ea multe simboluri și semnificații, exprimate plastic, mai ales prin metafora „comori prețioase ale sufletului”!

Scrierile publicistice ale ierarhului Nicolae Colan exprimă și puncte de vedere și atitudini având un grad mare de persuasiune; mesajul său adresându-se unei categorii largi, aceste trăsături fiind specifice genului publicistic. Între preocupările sale de mediatizare și comentare a evenimentelor o constituie, pe lângă multe altele, și fenomenul literar. Semnificative în acest demers al publicistului Nicolae Colan de comentare a fenomenului literar sunt articole cum ar fi: *Cărți bune și cărți rele*, *Eclipsa nuvelei*, *Ce să facem cu Eminescu*, *Despre poezia trăsnită*, *Pomenirea lui Caragiale ș.a.* Foarte actuală este problema pusă de Episcopul Nicolae Colan în perioada când era Ministrul Educației Naționale și Cultelor; într-o cuvântare cu titlul: *Despre limba românească*, publicată în periodicul „Renașterea” XVI (1938, nr. 24, p. 2), Ministrul de atunci și-a pus fireasca întrebare (valabilă și astăzi) unde să învețe tinerele graiul cel corect, limpede. Și răspunde:

„Firește, în școală, dar în școală învață la limba română istorie literară, filozofie înaltă și alte lucruri – toate literare și înalte – numai lucruri simple, elementare nu par a le învăța, ori nu le învață îndeajuns. Cu toate că de aici ar trebui să înceapă. Așa se întâmplă, că bacalaureații noștri – nu toți firește – se opinesc să caracterizeze epoci literare și uită în expunerea lor să acorde subiectul cu predicatul; sau să se pună la curent cu ultimele noutăți literare (...) dar nu-și bat capul cu problema punctului sau a virgulei”. Recomandă atunci să se dea mai multă importanță gramaticii în școală, să se pornească de la „graiul miresmuit al scriiturilor sfânte”, de la „limba veche și înțeleaptă” a cronicarilor noștri¹⁵.

O tematică asemănătoare abordează și articolele: *Eclipsa nuvelei* și *Ce să facem cu Eminescu*, ambele articole semnate cu pseudonimul Dinu Pajură. Primul articol, *Eclipsa nuvelei* vorbește despre un fenomen literar. Poate părea sau poate că este un articol de critică literară, însă în esență este un articol care descrie o realitate a literaturii vremii sale; construcția ei este interesantă, îmbină reliterarea unei realități literare cu forma de redare, care seamănă foarte mult, parcă, cu o schiță a lui Caragiale (de ex.: *Pedagog de școală nouă*), lipsind aici ironia lui Caragiale, ea fiind compensată de judecăți de valoare foarte tranșante, limbajul este unul expresiv, specific ficțiunii, care interferează și alternează cu cele specifice textului non literar. Deși autorul vrea să devină un narator martor, narând o întâmplare în centrul căruia se află un profesor, și care cu ocazia unui examen de bacalaureat își expune părerile, eu cred, că de fapt personajul principal este fictiv și de fapt prin intermediul lui autorul își expune părerile. Naratorul deschide scrierea prin fixarea locului și timpului întâmplării: o școală, examenul de bacalaureat. Urmează o mică caracterizare a personajului principal: „Profesorul de specialitate, un bătrânior simpatic, își învăluie candidații într-o privire părintească”¹⁶. Începe desfășurarea, adică examinarea candidatului, deși ca formă seamănă cu o schiță de Caragiale, ironia lipsește, dar desfășurarea firului epic m-a făcut să fac această asociere: dialogul este complexat de descriere; se descriu gesturile și trăirile în special ale elevului examinat dar și al profesorului examinator, însă dincolo de textul narativ începe și un demers argumentativ, constatat. Astfel, cu

întrebarea „Numește-mi tinere, câțiva nuveliști români contimporani” se declanșează ambele demersuri: cel narativ (poetic) și cel analitic, critic constatat: „Tânărul schiță o mișcare (...) înghiți în sec, apoi – plecându-și capul spre pământ – după o scurtă meditare zise:

– Costache Negruzzi.

– Costache Negruzzi este nuvelist, dar nu e contimporan (...).

Candidatul aprobă supus; făcu o mișcare nervoasă, de ciudă că n’a... reținut cu destulă precizie întrebarea profesorului, apoi – senin și triumfător:

– Liviu Rebreanu!

– Mda, Liviu Rebreanu e contimporan, dar nu e numai nuvelist. Dumnealui va trece în istoria literaturii române mai mult ca romancier. Cel puțin asta-i părerea mea.

– Da, domnule profesor, el a scris romanele „Ion” și „Pădurea spânzuraților”

– Ei, vezi... (...) ¹⁷.

Tânărul îngălbeni. Nu mai știa cum s-o ia din loc. Din fericire profesorul, după o scurtă pauză continuă (începe demersul analitic-critic): – Nu mă mir că n’o prea brobodești cu răspunsul. Căci nuvelištii români contimporani sunt așa de puțini, că trebuie să-i cauți cu lumânarea prin reviste. Par’că le-a pierit sămânța. Sau par’că nuvela ar fi un gen literar de-a doua mână. Par’că a scrie nuvele ar fi îndeletnicirea literară minoră. Și nu e. Căci într-o nuvelă de câteva pagini poți concentra mai multă poezie, mai multă artă decât în zeci sau sute de pagini de ale unui roman lăbărtat. Costache Negruzzi și Caragiale și Delavrancea și Vlahuță și alți ca ei n’au fost romancieri. Au fost „numai” nuvelišti. Cu toate acestea rămân în literatura noastră (...). Ar fi putut scrie și ei romane. N’aveau decât să-și întindă nuvelele cum întinzi o armonică, să le dilueze până la lungimea îndătinată a romanelor și treaba era gata. Iar dacă printre pagini ar mai fi strecurat și câteva scene mai deochiate, succesul lor ar fi fost pe deplin asigurat. Poate că ar fi ajuns chiar oameni înstăriți prin tirajul romanelor lor. Fiindcă așa fac cei mai mulți „romancieri” (cei fără de ghilimele sunt așa de puțini!), fac nuvele lungite până la leșin și le zic romane. Fac dintr-un blid de supă bună un castron de zcamă proastă. Și ca să-i dea gust – aruncă’n ea uneori câteva boabe de piper” ¹⁸. În finalul demersului său critic dă totuși și două nume pe care le consideră pilde pentru nuvela contemporană lui: Victor Ion Popa și Victor

Papilian. „Doi victori – tot atât de... victorioși în genul romanului, ca și’n al nuvelei românești”¹⁹. Iar în finalul scrierii se întoarce la scrierea narativă, naratorul care este și personaj reflector termină nararea tot simbolic „Ceea ce știu e, că profesorul ținuse, fără să-și dea seama o foarte bună lecție. Vorbise cu căldură: cum îi șade bine totdeauna unui profesor, vorbise despre nuvela română contemporană care nu se mai scrie decât foarte rar, fiindcă după cum Românul se naștea odată poet, astăzi se vede că se naște romancier...”²⁰.

Citind această scriere îți pui întrebarea: este un articol publicistic critic sau o scriere cu caracter literar (schiță)? Sau, poate, e un pic din amândouă! Un lucru este sigur, orice comentariu despre acest text este de prisos, conținutul ei comunică prin „sine” pe „sine”; plastic și metaforic, fiind o îmbinare de literaritate și expresiv. În articolul epilog comemorativ *Ce să facem cu Eminescu*, abordează problema studiului poeziei în școală, având ca punct de pornire „împlinirea celor cincizeci de ani de la moartea celui mai mare poet pe care l-a zămislit până astăzi neamul românesc” și constată că „Tot ce s’a făcut în legătură cu pomenirea semicentenarului morții lui Eminescu e bun și frumos și de toată lauda vrednic”²¹. Are totuși regretul că „Mi se pare totuși căndeosebi tineretul nostru a uitat un lucru esențial, pe care trebuia să-l facă, la îndemnul dascălilor lui: să citească și recitească opera poetică a lui Mihai Eminescu și să învețe pe de rost măcar o parte din comoara de frumuseți a acestei opere. Căci, în definitiv, dacă vrei să cunoști frumusețea și buna mireasmă a florilor te duci în grădină sau ieși la câmp. Numai pentru cunoașterea florilor exotice te mulțumești cu chipurile și lămuririle manualului de Botanică”²². Mai ales că află faptul trist pentru el, că poeziile nu se învață ci se analizează. În partea a doua a articolului face pledoarie pentru studiul și cititul poeziei, în special, a poeziei lui Eminescu, actualitatea problemei, dar mai ales căldura și credința demersului argumentativ al autorului, care crede cu fermitate în necesitatea lecturii și învățării poeziilor, ne dă de gândit asupra problemei și după aproape șaptezeci de ani de la scrierea articolului, având și răspuns în final la întrebarea din titlu: „Eu cunosc un distins profesor universitar – de geologie – care recitează, cu o uimitoare ușurință și pasiune aproape toate perlele poetice ale lui Eminescu, Coșbuc, Goga și

Ștefan Octavian Iosif. De câte ori îl întâlnesc mi-aduc aminte – prin contrast – de trista deficiență sufletească a tineretului nostru de astăzi, care nu mai citește și nu mai recitează poezii, nici chiar când ele sunt ale lui Eminescu. Și vai, cât de frumos îi șade unui tânăr să aibă pasiunea poeziei!

Știu: Pedagogii vor spune, că ntr’o zodie de surmenaj general și de regalitate a învățământul tehnic, e inuman să mai silești pe tineri să-și încarce cu nume și date istorice pe cari și-așa le uită. Cred că această pasiune de a protegui memoria tineretului nostru este cel puțin exagerată. Fiindcă atunci când memoria lui nu este pusă la treabă prin asemenea îndeletniciri, ea-și caută de lucru în altă parte: adună numele tuturor așilor fotbaliști, sau ale tuturor stelelor de cinema. Și vom recunoaște cu toții, că e mai ziditoare de suflet o poezie, decât pomelnicul unor cât de celebri fotbaliști.

Deci, acum după ce l-am comemorat un an de zile în întreg cuprinsul țării, ce să facem cu Eminescu? Să facem un lucru foarte simplu: Să-i citim și să-i recităm poeziile. Și – vorba sfintei Evanghelii – toate celălalte se vor adaoge nouă”²³.

Textul are foarte bune și multe valențe oratorice, argumentarea este excelent realizată, folosind cuvinte bine alese, care să impresioneze și să mărescă efectul mesajului, în același timp, textul demonstrează calitatea de fin analist al realității timpului său, descoperim în acest mod o nouă fațetă a marelui ierarh cărturar. Deși textul este prin excelență un text publicistic, în care domină persuasivul, autorul folosește câteva epitețe „buna mireasmă a florilor”, „ușurință uimitoare”, metafore ca „ziditoare de suflet o poezie”, comparația asociativă „e mai ziditoare de suflet o poezie, decât pomelnicul unor cât de celebri fotbaliști”; inversiuni „buna mireasmă a florilor”, „trista deficiență”; și propoziția „Și vai, cât de frumos îi șade unui tânăr să aibă pasiunea poeziei!”.

Sintagmă exclamativă, care împreună cu celelalte elemente ale registrului stilistic al textului, conferă mult lirism și expresie scrierii. Un articol semnificativ asupra concepției scriitorului Nicolae Colan, asupra menirii cărții o reprezintă articolul *Cărți bune și Cărți rele*, articol publicat în revista „Tribuna Ardealului”, Cluj, 1943 sept. 16, Anul IV. Nr. 859, p. 2, inclus și în volumul „Teologie și Spiritualitate Ortodoxă – Studii, Articole, Traduceri”, Cluj, 1998. Articolul începe cu

întrebarea; Ce este cartea? Urmată de altele derivate din prima „Este numai o bucată de hârtie împăturită în niște scoarțe tari? E numai un ciup alb presărat la întâmplare cu niște bobițe ce se numesc litere? E cartea o simplă materie? Sau este mai mult decât toate acestea? De nu cumva toate acestea sunt numai arătări ale cărții, chipuri pentru cei ce nu o înțeleg, iar adevărata ei valoare stă în altceva?”²⁴.

După atâtea întrebări, articolul continuă cu accepțiunea pe care o dă autorul termenului de carte, cu deosebire în latura ei spirituală. „Fără îndoială, valoarea și puterea unei cărți nu stă în ceea ce se vede; Ea nu se poate judeca după măsura cantității, pentru că nu este un obiect mort. În ea este altceva care trăiește. Cartea este forma superioară și complexă de expresie a sufletului. În ea stă cea mai aleasă, ori cea mai pătimasă frământare a sufletului. Cartea e ca o sabie, cucerește ori dărâmă. Ea înalță, înalță în concepții de viață. Astăzi cartea a ajuns un adevărat „suveran” al vieții. Nici nu ne putem închipui progresul și viața fără sprijinul ei. Pentru cultură cartea a însemnat vehicolul cel mai însemnat de susținere a progresului cultural. Ea a hotărât atâtea revoluții, a adus atâtea binefaceri și tot prin ea s’a aruncat sămânța atâtor primejdii și prăbușiri”²⁵.

În ultima parte a articolului, autorul vorbește despre importanța și menirea cărților: „Dacă atât de mare este rostul cărții pentru această viață, pentru progresul ei, pentru descoperirile științifice, pentru transmiterea bunurilor spirituale de la o epocă la alta, prin afirmarea năzuințelor și idealurilor unui popor, de ce oare nu ar putea fi cartea și un instrument tot atât de prețios în slujba celui mai mare ideal pe care îl poate avea omul, în slujba împlinirii destinului său, veșnic, mântuirea? Cartea bună prin tot ceea ce produce în suflet contribuie la înălțarea și dezvoltarea omului. Din nefericire, cartea nu a stat totdeauna în slujba binelui, adevărului, ci a servit și minciunii și imoralității. Sunt cărți care poartă microbii disoluțiilor și decăderii. Acestea sunt cărțile aducătoare de moarte. Ele înșeală pe om cu învățături greșite cu îndemnuri pătimase, cu chemări josnice. Nu tot ceea ce se scrie este în slujba desăvârșirii omului. Puterile întunericului au pătruns în livada scrisului și au sădit lângă flori și buruieni. Uneori aceste „buruieni” sunt în înfățișare mai arătoase, cresc mai repede și ademenesc pe căutătorii de frumos și adevăr

în câmpul lor. Dar ele amețesc, lăncezesc puterile bune ale omului, slăbesc rezistența lui în fața celui rău, chiar îl fac prizonier. Așa că după cum am scris cu admirație despre binefacerea cărții bune, amintim cu îngrijorare despre primejdia cărții rele. Așadar cartea poate fi un prim factor de susținere a moralității, după cum tot ea poate fi element de destrămare a ei. Penița în mâna scriitorului este sau bisturiul care vindecă, sau pumnalul asasin. Când pui mâna pe o carte, iubite cititor, întreabă-te dacă ea deschide sufletului zări de lumină sau îl strânge în chingile patimilor – criteriul cel dintâi al valorii unei cărți este acela dacă ne ajută sau nu să ne împlinim mai bine rostul pe lume. Cartea trebuie să stea în slujba mântuirii sufletului, în slujba desăvârșirii și înălțării vieții, și nu în slujba decăderii și a pierzaniei. În marea bătălie dintre bine și rău, un sector însemnat îl ocupă cartea. Scriitorii sunt sau apărătorii sau atacatorii mântuirii oamenilor. Ei sunt sau apostoli sau asasini”²⁶.

Structurat pe antiteza: cărți bune – cărți rele, textul articolului, deși presărat pe alocuri cu neologisme și chiar termeni științifici, are un limbaj poetic metaforizant, mesajul plin de semnificații face din acest text, o construcție poetică în proză, ian în chintesența sa o odă adusă cărții, cărții bune!

Concluzii

Desigur, rândurile anterioare au prezentat doar o parte infimă din scrierile și articolele publicistice ale marelui învățat Nicolae Colan, numărul lor depășind cu mult cifra de o mie, în același timp ea se caracterizează prin o varietate bogată tematică și stilistică de realizare. Ele pornesc de la teme religioase și ajungând până la teme de cultură universală, toate având în miezul lor învățătura evanghelică a „binelui”. Apar chiar articole care au ca temă povești biblice și sociale pe care Nicolae Colan, în calitatea sa de ierarh, le-a adresat credincioșilor săi, îmbrăcate sub forma unor articole ca: *Trei lucruri plăcute lui Dumnezeu*, *Trei lucruri urâte*, *Cei șapte ani de acasă*, *Graba strică treaba*, *Calul neînvățat și fiul slobod*. Scrise sub forma unui amestec de pilde și aforisme, folosind un limbaj simplu dar atrăgător, autorul dă sfaturi și trage concluzii: „Pe omul chibzuit îl cunoști îndată după privire, după vorbă, după întreg felul lui de a se purta”. „Omul repezit îndeobște calcă-n străchini. Fiindcă graba strică treaba”.

„Un cal neînvățat nu numai că nu-ți aduce nici un folos, dar el își poate primejdi viața. Când ți-e lumea mai dragă se sperie, își arată toate năravurile, sau ia câmpii. Și nici că se poate astfel, dacă nimeni nu l-a lecuit de năravuri, nimeni nu i-a făcut „școală”, nici cu frâul, nici cu pintenii, nici cu sfârcul biciului. Nimeni nu l-a mângâiat cu privirea, nu l-a netezit cu palma sau nu l-a îmbunat cu mâncare bună. A crescut în voia lui ca un sălbatec – și sălbatec a rămas.

Cam așa stă treaba și cu creșterea copilului. Dacă nu-l îndrumezi de la început, dacă nu-i înfrânezi pornirile rele și nu i le strunești pe cele bune, crește strâmb, se sălbăticește și ajunge o primejdie pentru sine și pentru alții. Dacă-l lași slobod să facă ce vrea, să meargă unde-i place, s-o ia razna, ajunge de la o vreme să nu mai știe nici de frică, nici de rușine. Și asta-i din cale afară de rău.

De aceea să luăm aminte: Cel ce învață pe fiul său, întărește pe vrăjmași și înaintea prietenilor se va bucura de el” (Isus Sirah 30,3)²⁷.

Aceste „povești” ale marelui ierarh se caracterizează, ca și restul scrierilor sale, printr-un limbaj simplu dar ales, mesaj ușor de descifrat dar plin de semnificații profunde, plin de un fond tradițional sănătos și expresiv, specific sufletului românesc. Apar multe figuri de stil care au ca rol creșterea semnificațiilor textului fără însă a-i știrbi din mesaj și conținut. Toate scrierile sale sunt cuprinse de harul „literar” cu care era înzestrat Nicolae Colan, el considera că „graiul simplu și frumos” chiar „îmbisericit” merge la sufletul omului: „Literaritatea” fiind un atribut specific publicisticii lui Nicolae Colan, aceasta regăsindu-se chiar și în a doua parte a testamentului său: „Mulțumesc bunului Dumnezeu pentru toate câte mi-a rânduit mie în viață. Mulțumesc clerului și poporului din Eparhia Clujului și din Arhiepiscopie că m-a ascultat în slujba mea de ierarh.

Mulțumesc părinților și fraților mei după trup pentru jertfa lor, ca și profesorilor și colegilor și prietenilor mei de oriunde pentru dragostea frățească cu care m-au cinstit. Voi fi înmormântat în preajma bisericii de la Mănăstirea Brâncovenească, în dreapta bisericii, ca să fiu și după moarte aproape de neuitatul Mitropolit Nicolae, cu care am fost împreună toată viața noastră. Înmormântarea să fie cât se poate de simplă. Tuturor celor ce m-au iubit le las dragostea mea

întreagă. Pe cei ce mi-au greșit îi iert creștinește, ca și Dumnezeu să mă ierte.

Doamne al îndurării primește-mă în corțurile Tale cele veșnice și ferește-mi țara și lumea de toată reaua întâmplare! Amin”²⁸.

Deși a fost înmormântat la Rășinari, Î.P.S. Antonie Plămădeală i-a îndeplinit „testamentul” și astfel Mitropolitul Nicolae Colan își doarme somnul de veci alături de Mitropolitul Nicolae Bălan, fiind reînhumat în Mănăstirea Brâncovenească de la Sâmbăta de Sus, așa cum i-a fost ultima dorință.

Expresivitatea textului ne aduce parcă aminte de elegia eminesciană *Mai am un singur dor* sau de lirismul testamentului ciobanului din *Miorița*. Un lucru este cert, toate scrierile lui Nicolae Colan, indiferent de tematica abordată și de registrul stilistic variat, combinând „oralul” cu stilul „scris”, „literarul” cu „nonliterarul”, au valoare artistică certă.

Mitropolitul Nicolae Colan, prin opera și activitatea sa religioasă și culturală, se înscrie în galeria marilor personalități ale neamului românesc și în special a celor ardeleni.

Puțini sunt cei care dau strălucire și prestigiu funcției pe care o ocupă, Nicolae Colan a fost unul dintre ei. A fost ierarh al Bisericii, care și acum ne face să vibrăm la auzul numelui său. Personalitate complexă, complexitate derivată parcă din mai multe „euri” adunate într-un „eu colectiv”, liantul lor a fost harul, elementul care a asigurat transfigurarea acestora. Toate aceste „euri” Î.P.S. Nicolae Colan le-a pus în slujba lui Hristos, a Bisericii și a Patriei, publicistica sa fiind una din căile de transmitere a acestor demersuri valoroase într-o limbă românească frumoasă, simplă și corectă, pentru Nicolae Colan limba națională se confundă cu însuși ființa națională: „Fără îndoială, limba este în primul rând cel mai de căpetenie mijloc de înțelegere între fii aceleiași nații.

Dar limba națională este mai mult decât atât. Ea ascunde în sine, ca într-o cutie magică, întreaga viață a unui popor, cu trecutul lui cel mai îndepărtat, cu pământul care l-a hrănit și care i-a încântat privirea, cu împrejurările sociale în care a viețuit, cu îndeletnicirile lui zilnice, cu credința care l-a mângâiat în vremuri de restriște și care i-a îndrumat năzuințele, cu toată civilizația și cultura la care a izbutit să se înalțe, din treaptă, în treaptă de-a lungul veacurilor”²⁹.

Alexandru Surdu

Note

1. *Omagiu Mitropolitului Nicolae Colan (1893-1993)*, Cluj, Ed. Arhiepiscopiei, 1995, p. 36
2. NICOLAE COLAN, *Teologie și Spiritualitate Ortodoxă – Studii, Articole, Traduceri*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 1998, p. 36
3. Ibidem
4. Ibidem, p. 67
5. DUMITRU ÎRIMIA, *Structura Stilistică a Limbii Române Contemporane*, Ed. Științifică, București, 1986, p. 82
6. *Pastorală la Nașterea Domului*, Cluj, 1947
7. *Omagiu Mitropolitului Nicolae Colan (1893-1993)*, Cluj, Ed. Arhiepiscopiei, 1995, p. 73
8. Ibidem
9. Idem, p. 74
10. Idem, p. 75
11. GHEORGHE CRĂCIUN, *Introducere în teoria literaturii*, Ed. Magister, 1997, p. 49
12. Idem, p. 20
13. Idem, p. 22
14. NICOLAE COLAN, *Medalioane*, Cluj, 1940, p. 106-107
15. *Omagiu Mitropolitului Nicolae Colan (1893-1993)*, Cluj, Ed. Arhiepiscopiei, 1995, p. 193
16. *Eclipsa nădelei*, în „*Viața ilustrată*”, 1938, V, nr. 2, p. 1-2
17. Ibidem
18. Ibidem
19. Ibidem
20. Ibidem
21. *Ce să facem cu Eminescu*, în „*Viața ilustrată*”, 1939, nr. 11, p. 5-6
22. Ibidem
23. Ibidem
24. NICOLAE COLAN, *Teologie și Spiritualitate Ortodoxă – Studii, Articole, Traduceri*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 1998, p. 101
25. Idem, p. 102
26. Idem, p. 103
27. Articolele *Trei lucruri plăcute lui Dumnezeu, Trei lucruri urâte, Graba strică treaba, Calul neînvațat și fiul slobod* au fost publicate în „*Renașterea*” XXVII (1949 numerele 3-4, 7-8, 5-6 și 17-18) sub pseudonimul Dinu Pajură și redate în volumul „*La răscruce de vreme, o viață de om; Nicolae Colan, Episcopul Vadului, Feleacului și Clujului 1936-1967*”, Cluj-Napoca, 1989, de Pr. Prof. Dr. ALEXANDRU MORARU, p. 593-597
28. Testamentul lui Nicolae Colan, publicat în volumul „*La răscruce de vreme, o viață de om; Nicolae Colan, Episcopul Vadului, Feleacului și Clujului 1936-1967*”, Cluj-Napoca, 1989, de Pr. Prof. Dr. ALEXANDRU MORARU, p. 128
29. Ibidem, p. 571

Abstract

Literacy and literacy in the writings of the theological scholar Nicolae Colan

The metropolitan bishop Nicolae Colan made out of writing – as one of his disciples, priest Ilarion Felea once said – “a living pleasure, a duty and a necessity; a pleasure because he felt the moral obligation to put his talent in the service of fellow men; necessity because he wrote out of the abundance of his heart”. At the same time this art of writing made him become a true theologian teacher and scholar.

Besides the fact that all the writings of Hierarch Nicolae Colan were very popular through their naturalness, clarity and accessibility, stylistically they behold a real literary and artistic value. Though the theological works are predominant among his writings, due to his preoccupations and his erudition we can also speak about a laic work of the eminent hierarch. Most of his laic writings were published in different periodicals, representing “*The Journalism of Nicolae Colan*”, the thematic horizon of these works being very complex and varied, comprising cultural, moral, economical, political, social, educational and many other themes. The journalist works of hierarch Nicolae Colan express points of view and attitudes with a higher grade of persuasiveness, his message being addressed to a wide range of public, these features being characteristic for the journalist writings in general. Among his preoccupations for promoting and commenting different events, the literary phenomenon has an important place.

Trough his religious and cultural written work and activity Bishop Nicolae Colan joins the gallery of the great personalities of the Romanian nation, and especially of the Transylvanian one. Complex personality, it seems like it derived from several “egos” gathered in a “collective ego”, bonded by his grace, the one element that assured their transfiguration. Î.P.S. Nicolae Colan used all these “egos” in serving Christ, the Church and the Country, his journalism being one of the ways of transferring his valuable measures into a beautiful Romanian language, simple and accurate. For Nicolae Colan the language becomes identical with the national being. Without any doubt the language is firstly the main way to understanding among the sons of the same nation.